

บทที่ 4

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง
ของกรรมการท่าเรือ

การศึกษาวิจัยในส่วนนี้จัดทำขึ้น เพื่อค้นหาถึงความโน้มเอียงทางการเมือง (political orientation) ของกรรมการท่าเรือว่ามีลักษณะอย่างไรบ้างและมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไรหรือไม่ ซึ่งจะได้ทำการเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (sense of political efficacy) เป็นลำดับแรก ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นลำดับที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นลำดับที่สาม และสุดท้ายคือความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

ในการสร้างแบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการท่าเรือครั้งนี้ ได้ทำในรูปของ rating scale และแบบ Likert โดยแบ่งความเห็นของผู้ตอบออกเป็น 5 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความที่ใช้ในการวัดดัดแปลงจากแบบวัดความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของ Survey Research Center มหาวิทยาลัยมิชิแกน ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือของ Milbrath¹ เป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังได้นำแบบในการวัดของสายทิพย์

---

¹ Lester Milbrath, Political Participation (Chicago : Rand McNally College Publishing Co., 1965), p. 52.

สุคติพันธ์¹ และมานะศรี ยงเจริญ² เข้ามาพิจารณาสร้างข้อความอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อ
ให้ข้อความที่ใช้ในการวัดมีความสมบูรณ์มากที่สุด

สำหรับข้อความที่ใช้ในการวัดความรู้สึกมีประสิทธิผลทางการเมืองของกรม-
การการทำเรื่อนั้นมีดังนี้คือ :

1. คนธรรมดาอย่างเราก็สามารถมีอิทธิพลต่อการทำงานของรัฐบาลได้
2. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม เป็นไปตามธรรมชาติของมัน
เราไม่สามารถไปกำหนดให้มัน เป็นไปตามที่เราต้องการได้
3. เมื่อใดก็ตามที่ข้าพเจ้าเคลื่อนไหวทางการเมือง (เช่น เดินขบวน
ชุมนุมประท้วง นัดหยุดงาน เป็นต้น) การเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างจะต้องเกิดขึ้น
เช่น การแก้กฎหมาย การกลับมติดคณะรัฐมนตรี เป็นต้น
4. คนธรรมดาอย่างข้าพเจ้าทำอะไรก็ไม่สามารถไปหยุดยั้งการกระทำที่
ไม่ถูกต้องของคณะรัฐบาลได้
5. กิจกรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เป็นเรื่องสำคัญและอยู่ในความ
รับผิดชอบของเราทุกคน

---

¹ สายทิพย์ สุคติพันธ์, " การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย : ศึกษา
เฉพาะกรณีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร "(วิทยานิพนธ์ปริญญามหา-
บัณฑิต ภาควิชาปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ,2524),
หน้า 89.

² มานะศรี ยงเจริญ, " การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา : ศึกษา
เฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยรามคำแหง "
(วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย ปีการศึกษา, 2523), หน้า 244.

6. การเมืองการปกครอง เป็น เรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน เข้าใจยากจริงๆ ข้าพเจ้าไม่อาจรู้ได้ว่าคนในแวดวงรัฐบาลทำงานกันอย่างไรและกำลังทำอะไรกันอยู่
7. หน่วยงานของรัฐบาล เวลานี้มักจะต้องทำตามคำแนะนำและความต้องการของเรา
8. การลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง เป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่ข้าพเจ้าจะสามารถมีสิทธิมีเสียงให้รัฐบาลต้องรับฟัง

ข้อความที่ 1, 2, 5 และ 8 เป็นการทดสอบความรู้สึกว่าการกระทำทางการเมืองของคนมีหรือสามารถมีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมือง ข้อความที่ 6 เป็นการทดสอบว่าความรู้สึกว่าตนเอง เข้าใจและสามารถมีอิทธิพลต่อกิจการของการเมืองการปกครอง ข้อความที่ 3 ใช้ทดสอบความรู้สึกว่าสามารถอาศัยการเมืองการปกครอง เป็นสิ่งช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ ข้อความที่ 7 ใช้วัดความรู้สึกว่าการเมืองการปกครอง เป็น เครื่องมือที่จัด เตรียมไว้ซึ่งพร้อมที่จะทำตามคำแนะนำหรือความต้องการของพลเมือง และข้อความที่ 4 ใช้วัดความรู้สึกว่าสามารถทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองมีพฤติกรรมดังที่ตนปรารถนาได้

ผู้ที่ตอบว่า เห็นด้วยหรือ เห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อ 1, 3, 5, 7 และไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อ 2, 4, 6, 8 ถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับสูง การให้คะแนนแต่ละข้อ เริ่มจาก 1 ถึง 5 จากคำตอบที่แสดงว่ามีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำสุดไปจนถึงสูงสุด ทั้งนี้ เพื่อนำคะแนนของแต่ละคนมาจัด เข้ากลุ่มตามลำดับ สูง กลาง ต่ำ ตามเกณฑ์คะแนนที่ตั้งไว้

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการทำ เรือแห่งประเทศไทย

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นความรู้สึกว่าตนเอง เข้าใจและสามารถมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง การที่บุคคลมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงเพียงใดนั้น แสดงถึงความรู้สึกต่อระบบการเมืองว่า เขาจะได้ประโยชน์จากการเมืองการปกครองเพียงใด สามารถอาศัยการเมืองการปกครอง เป็นสิ่งช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้เพียงใด ตลอดจนรู้สึกว่าการเมืองการปกครอง เป็น เครื่องมือที่จัด เตรียม

ไว้ซึ่งพร้อมที่จะทำตามคำแนะนำหรือความต้องการของพลเมือง เช่นตัวเขาเพียงใด¹

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเมืองอยู่มาก กล่าวคือบุคคลที่เชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่คิดว่าไม่มีประสิทธิภาพทางการเมือง ดังที่ Robert Dahl กล่าวว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองทำให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ทำให้คนเกิดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพทางการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย²

ในการศึกษาวิจัยความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการท่าเรือ ผลปรากฏว่า กรรมการท่าเรือส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลางและระดับสูง (ร้อยละ 81 และ 15.7 ตามลำดับ) เมื่อจำแนกตามเพศปรากฏว่า เพศชายมีแนวโน้มมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย แต่ยังไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นัยสำคัญไคสแควร์ = 0.4753) เมื่อพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุระหว่าง 50-60 ปี มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าระดับอายุอื่นๆ อยู่เล็กน้อย รองลงมาได้แก่ผู้ที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี, 31-40 ปี และ 41-50 ปีตามลำดับ แต่อัตราของความแตกต่างยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร (แกมม่า 0.00639) เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาปรากฏว่า ผู้ที่มีการศึกษาดังแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไปมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากที่สุด

¹ พรศักดิ์ ห่องแก้ว, ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 96.

² Robert A. Dahl, Who Goven? Democracy and Power in an American City (New Haven : Yale University Press, 1961), p.28.

รองลงมาได้แก่ผู้ที่มีการศึกษาระหว่าง ม.ศ.1-ม.ศ.3, ม.ศ.4-ม.ศ.6, ป.4-ป.7 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีความรู้ศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมืองค่าที่สุดคือผู้ที่มีการศึกษาค่า กว่าป.4 อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความรูศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมืองของกรรมกรการทำ เรือยังคงอยู่ในระดับต่ำ (แกมมา 0.23954)

เมื่อจำแนกตามระดับรายได้ ผลปรากฏว่า ผู้ที่มีรายได้ 9,001 บาทขึ้นไป มีความรู้ศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมืองมากกว่าระดับรายได้อื่นๆ รองลงมาคือผู้ที่มีรายได้ ระหว่าง 3,000-5,000 บาท, 5,001-7000 บาท และ 7,001-9,000 บาท ตาม ลำดับ แต่อัตราของความสัมพัทธ์ระหว่างรายได้กับความรูศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมือง ของกรรมกรการทำ เรือ ยังคงอยู่ในระดับต่ำ เช่นเดียวกับปัจจัยอื่นๆ ที่กล่าวแล้ว (แกมมา 0.04945) เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางด้าน การ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน ได้พบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้ที่ เป็นและผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน ในการมีความ รูศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นัยสำคัญไคสแควร์ = 0.4589) ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 11

จากที่กล่าวมานี้จะ เห็นว่าไม่มีปัจจัยใด เลยที่มีอิทธิพลต่อความรูศึกษามีประสิทธิภาพ ทางการ เมืองของกรรมกรการทำ เรืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิจัย เกี่ยวกับความ รูศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมืองในต่างประเทศพบว่า ความรูศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมืองคือความสามารถระทำการอันส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในกระบวนการทางการ เมือง ได้ การสามารถควบคุมการทำงานของกลไกในระบบการ เมืองได้นั้น อาจมีผลมาจาก ประสพการณ์ทางการ เมืองโดยตรงของบุคคลนั้นๆ เช่นพรรคการเมืองที่เขาสนับสนุนอยู่ได้ รับชัยชนะในการ เลือกตั้ง การได้พบปะกับนักการเมืองและสามารถ เสนอความเห็นให้ พวกนักการเมืองรับฟังได้ และการที่ระบบการ เมือง เปิดช่องทางให้ เขามีส่วนร่วมอย่าง จริงจัง เป็นต้น เมื่อนำมา เปรียบเทียบกับสังคมไทยแล้ว จะพบว่าสังคมไทยมีหลาย ปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการ เรียนรู้และประสพการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการ เพิ่มพูนของ ความรูศึกษามีประสิทธิภาพทางการ เมือง อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ การ เมืองการปกครอง ซึ่งเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยาวนานต่อ เนื่องหลายร้อยปี การปกครองซึ่งเป็นแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์นี้ได้อบรมกล่อม เกลา (Socialization) ให้พล เมือง เคยชิน

และรับเอาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมไว้อย่างลึกซึ้งซึ่งยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ ทั้งในหมู่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองเมื่อปีพ.ศ. 2475 เป็นเพียงการถ่ายเทอำนาจจากกษัตริย์ลงสู่ข้าราชการเท่านั้น มิได้ลงไปถึงประชาชนแต่อย่างใด เพราะระบบราชการเป็นกลุ่มหรือองค์กรเดียวเท่านั้นที่สามารถครอบครองและปกป้องรักษาอำนาจในการปกครองไว้ได้ ประชาชนทั่วไปขาดประสบการณ์ มีความรู้น้อย ขาดการรวมตัว เป็นกลุ่มก้อนอย่างเหนียวแน่นและขาดแคลนทรัพยากรทางการเมือง เมื่อทางฝ่ายระบบราชการหยิบยื่นอำนาจให้ปกครองกันเองจึงมักเกิดปัญหาความวุ่นวายในรัฐสภา ปัญหาความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลและไม่สามารถพิทักษ์รักษาอำนาจในการปกครองได้เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การปกครองของไทยจึงเป็นแบบเผด็จการสลับกับประชาธิปไตยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถ้านับระยะเวลาแล้วจะพบว่าระบอบเผด็จการถูกนำมาใช้ด้วยระยะเวลาที่นานกว่าประชาธิปไตยมากนัก ความไม่ต่อเนื่องอย่างยาวนานของระบอบประชาธิปไตยมีผลต่อการพัฒนาสถาบันการเมืองที่จำเป็นของระบอบ (ประชาธิปไตย) อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมือง กล่าวคือ พรรคการเมืองไม่สามารถเติบโตแก่กิ่งก้านสาขาออกไปได้ เนื่องจากการถูกทำลายทุกครั้งเมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้น (ไม่ว่าจะเป็นครั้งใดก็ตาม) พรรคการเมืองจึงไม่สามารถเป็นผู้ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนและไม่สามารถเป็นช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากพรรคการเมืองมีขนาดเล็กและมีลักษณะของการรวมตัวขึ้นต้นแม้ว่าจะ เป็นพรรคเก่าก็ตาม การที่พรรคการเมืองมีลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้อำนาจรัฐกับประชาชนขาดตัว เชื่อมที่สำคัญไป ประชาชนจึงถูกละทิ้งอยู่เพียงรอบนอกของอำนาจการปกครองเท่านั้น จึงไม่สามารถมีอำนาจหรืออิทธิพลใดๆ ที่จะไปมีบทบาทในกระบวนการทางการเมืองและการควบคุมกลไกของรัฐได้ ฉะนั้นความเชื่อมั่นในความสามารถในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจึงไม่เพิ่มพูนเท่าที่ควร ดังที่ Robert Dahl เคยเสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองจะหล่อเลี้ยงซึ่งกันและกัน และจะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน¹

1

Ibid., p.28.

ซึ่งก็จะ เห็นได้ว่าประชาชนโดยทั่วไปยัง เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำแม้ว่าระบบ การ เมืองจะ เปิดโอกาสให้ก็ตาม

การที่ปัจจัยทาง เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน การทำ เรือมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกรับประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับต่ำนี้ ก็ น่าจะมีสาเหตุจากที่กล่าวแล้วทั้งหมด เช่น เดียวกัน เนื่องจากกรรมกรการทำ เรือก็ เป็น ผล เมืองกลุ่มหนึ่งของสังคมไทย ย่อมไม่อาจที่จะรอดพ้นไปจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมได้

นอกจากปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ทางการเมืองซึ่งมีส่วนในการกำหนด ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองให้ เป็นไปในรูปของอำนาจนิยม ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการ เพิ่มพูนความรู้สึกรับประสิทธิภาพทางการเมืองแล้ว สถานการณ์ทางการเมืองและสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจก็น่าจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการกำหนดระดับความรู้สึกรับประสิทธิ- ภาพทางการเมืองของกรรมกรการทำ เรือ ทั้งนี้เพราะจากการสัมภาษณ์พูดคุยกับบรรดา ผู้นำกรรมกรการทำ เรือได้พบว่า โดยทั่วไปแล้วกรรมกรการทำ เรือมีความ เบื่อหน่ายต่อ ความไม่แน่นอนของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยพอสมควร และยังไม่อยาก เกี่ยวข้องกับการ เมืองการปกครองมากนัก เนื่องจากกองทัพยังมีอิทธิพลต่อการ เมืองการ ปกครองของไทยค่อนข้างมาก นอกจากนี้ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันได้ทำให้กรรมกรการทำ เรือต้องชวนช่วยในการหารายได้เพิ่มขึ้น เพื่อชด เชยต่อค่าครองชีพที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นจึงมี เวลาว่างสำหรับการ เมืองเพียง เล็กน้อย เท่านั้น ลักษณะดังกล่าวนี้ น่าจะมีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้ความรู้สึกรับประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมกร การทำ เรือไม่เป็นไปตามศักยภาพของ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการ เป็นสมาชิก สหภาพแรงงานการทำ เรือ

ตารางที่ 11

ความรู้สึกรับประสิทธิภาพทางการเมือง จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้
และการ เป็นสมาชิกสหภาพฯ

	จำแนกตาม	ต่ำ	กลาง	สูง	ร้อยละ
<u>เพศ</u> (นัยสำคัญไคสแควร์ 0.4753)					
	1) ชาย	2.4	81.7	15.9	82.0
	2) หญิง	5.6	79.6	14.8	18.0
<u>อายุ</u> (แกมมา 0.00639)					
	1) 20-30 ปี	1.5	83.1	15.4	21.7
	2) 31-40 ปี	3.6	81.9	14.5	46.0
	3) 41-50 ปี	4.3	73.9	21.7	23.0
	4) 51-60 ปี	0.0	92.9	7.1	9.3
<u>การศึกษา</u> (แกมมา 0.23954)					
	1) ต่ำกว่า ป.4	9.1	90.9	0.0	3.7
	2) ป.4-ป.7	4.1	83.6	12.3	40.7
	3) ม.ศ.1-ม.ศ.3	0.0	79.5	20.5	24.3
	4) ม.ศ.4-ม.ศ.6	4.1	82.4	13.5	24.7
	5) อนุปริญญาขึ้นไป	0.0	65.0	35.0	6.7
<u>รายได้</u> (แกมมา 0.04945)					
	1) 3,000-5,000 บาท	2.1	83.2	14.7	47.7
	2) 5,001-7,000 บาท	3.7	82.2	14.0	35.7
	3) 7,001-9,000 บาท	4.9	70.7	24.4	13.7
	4) 9,001 บาทขึ้นไป	0.0	88.9	11.1	3.0
<u>การ เป็นสมาชิกสหภาพ</u> (นัยสำคัญไคสแควร์ 0.4589)					
	1) สังกัด	2.9	80.2	16.9	80.7
	2) ไม่สังกัด	3.4	86.2	10.3	19.3
รวม	จำนวน	9	244	47	300
	ร้อยละ	3.0	81.3	15.7	100

ความไว้วางใจทางการเมือง

เนื่องจากความไว้วางใจทางการเมืองของกรมการท่าเรือมีความเกี่ยวข้องกับควมมีเสถียรภาพของระบบการเมืองในอนาคตอย่างมาก การวิจัยในส่วนนี้จะต้องการค้นหาลักษณะความไว้วางใจทางการเมืองของกรมการท่าเรือเป็นอย่างไร สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการวัดได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ Survey Research Center โดยทำในรูปของ Rating Scale แบบ Likert ข้อความต่างๆ ที่ใช้ในการวัดนั้นมีดังนี้

1. ก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจทำอะไรลงไป รัฐบาลได้คำนึงถึงความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน เป็นสำคัญ
2. คณะรัฐบาลได้พยายามทำงานอย่างเต็มที่เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ
3. นักการเมืองและข้าราชการของไทยเราทุกวันนี้เชื่อถืออะไรไม่ได้ ฉ้อราษฎร์บังหลวง คดโกงประชาชนอย่างกับผีปอบมาเกิด
4. รัฐธรรมนูญและกฎหมายในบ้าน เมืองของเราทุกวันนี้กล่าวได้ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์และยุติธรรมพอสมควร
5. ความจริงนายกรัฐมนตรีไม่ใช่คนที่ซื่อสัตย์ เหมือนอย่างที่พูดกันหรอก
6. ประชาธิปไตยครึ่งใบนี้ เหมาะสมกับบ้าน เมืองของเรามากที่สุด
7. ผลงานที่ผ่านมาของรัฐบาลทำเพื่อประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย เท่านั้น
8. สิ่งที่รัฐบาลได้ทำมาแล้วมีหลายสิ่งหลายอย่างที่ช่วยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และช่วยให้ประเทศเจริญขึ้นมาก เหมือนกัน
9. การต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานควร เดินตามแนวทางของสหภาพ เท่านั้น
10. การยึดกุมอุดมการณ์ มาร์ก- เลนิน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชนชั้นกรรมาชีพอย่างพวกเรา
11. กลุ่มผู้นำของสหภาพแรงงานการท่าเรือในปัจจุบันได้พิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานอย่างจริงจังโดยตลอด

ข้อความที่ 1,2,3,5,11 เป็นการทดสอบความรู้สึกว่ามีความไว้วางใจต่อ
 ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองอย่างไร ข้อความที่ 4 ใช้ทดสอบว่ามีความไว้วางใจต่อ
 อำนาจทางการเมืองอย่างไร ข้อความที่ 6,9,10 ใช้ทดสอบว่ามีความไว้วางใจต่อ
 ระบบการเมืองทั้งระบบอย่างไร และข้อความที่ 7,8 ใช้ทดสอบความไว้วางใจในกิจ
 กรรมทางการเมืองว่าเป็นอย่างไร

แต่ละข้อความมีคำตอบ 5 ข้อ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความ
 เห็น ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้ตอบเลือกตามความคิดเห็นของตน ผู้
 ที่ตอบว่า เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่ 1,2,4,6,8,9,11 และไม่เห็น
 ด้วย หรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความที่ 3,5,7,10 ถือว่าเป็นผู้มีความไว้วางใจทาง
 การเมืองสูง การให้คะแนนแต่ละข้อความเริ่มจาก 1 ถึง 5 จากคำตอบที่แสดงว่ามี
 ความไว้วางใจทางการเมืองต่ำสุดไปจนถึงสูงสุด ทั้งนี้เพื่อนำคะแนนของแต่ละคนมาจัด
 เข้ากลุ่มตามลำดับ ต่ำ กลาง สูง ตามเกณฑ์คะแนนที่ตั้งไว้

ความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมการท่าเรือแห่งประเทศไทย

ความไว้วางใจทางการเมืองเป็นความโน้มเอียงพื้นฐานในเชิงความรู้สึก
 (affective) หรือประเมินค่า (evaluative) ทิศทางของความไว้วางใจทางการเมือง
 นั้น เริ่มจากความไว้วางใจสูงสุดจนกระทั่งถึงความระแวงสูงสุด (political
 cynicism) ความระแวงสงสัยหมายถึงระดับความรู้สึกในทางลบ (negative effect)
 ต่อรัฐบาลและความเชื่อว่ารัฐบาลไม่ได้ทำหน้าที่และสร้าง out put ตามที่บุคคลนั้น
 คาดหวัง¹ จากการศึกษาของ David Easton ได้พบว่า ถ้าสมาชิกของระบบการเมือง
 ถอนตัวจากการให้ความสนับสนุนในด้านต่างๆ ของระบบการเมืองไม่ว่าจะเป็นประชาคม

---

¹
 Arthur H. Miller, "Political Issue and Trust in
 Government 1964-1970" American Political Science Review Vol. 68
 No. 3 (1974), p. 952.

ทางการเมืองระบบการปกครอง หรืออำนาจทางการเมืองจะก่อให้เกิดความตึงเครียดแก่ระบบ ซึ่งมีผลต่อความไร้เสถียรภาพของระบบการเมืองนั้น¹ ระดับความไว้วางใจทางการเมืองเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นการวัดประเมินโอกาส ความเข้มของความสัมพันธ์และความตึงเครียดในสังคม

จากการศึกษาวิจัยถึงระดับความไว้วางใจทางการเมืองของกรมการท่าเรือได้พบว่า กรมการท่าเรือส่วนใหญ่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลาง กล่าวคือมีจำนวนถึงร้อยละ 80.7 ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับนี้ นอกจากนี้ยังได้พบว่า มีเพียงร้อยละ 1.7 เท่านั้นที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับต่ำ ในการจำแนกตามเพศได้พบว่า กรมการเพศชายและหญิงมีระดับความไว้วางใจทางการเมืองใกล้เคียงกันมาก (นัยสำคัญไคสแควร์ = 0.35417) เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี มีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าระดับอายุอื่นๆ รองลงมาคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และ 20-30 ปี ตามลำดับ ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองน้อยที่สุดในหมู่กรมการด้วยกันคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี อย่างไรก็ตามความแตกต่างของระดับความไว้วางใจทางการเมืองของแต่ละระดับอายุยังมีน้อยมาก (แกมมา 0.08239) เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา ปรากฏว่า ผู้ที่มีการศึกษาค่ากว่า ป.4 มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงที่สุด กล่าวคือมีจำนวนถึงร้อยละ 45.5 ที่มีความไว้วางใจในระดับสูง และร้อยละ 54.5 มีความไว้วางใจในระดับปานกลาง รองลงมาคือผู้ที่มีการศึกษาระดับ ป.4-ป.7, ม.ศ.4-ม.ศ.6 และ ม.ศ.1-ม.ศ.3 ตามลำดับ ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาขึ้นไป แม้ว่าจะมีแนวโน้มว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ากว่าจะมีความไว้วางใจทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า แต่อัตราของความแตกต่างยังไม่มากเท่าที่ควร (แกมมา -0.21997) เมื่อพิจารณาถึงระดับรายได้พบว่า ผู้ที่มีรายได้ 9,001 บาทขึ้นไป

¹ David Easton and Jack Dennis, Children in the Political System : Origin of Political Legitimacy (New York : Mc Graw, 1969), p. 48.

มีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าระดับรายได้อื่นๆ รองลงมาผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 7,001-9,000 บาทและ 5,001-7,000 บาทตามลำดับ ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 3,000-5,000 บาท จะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่าจะมีความไว้วางใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า แต่ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร (แกมมา 0.02787) สำหรับการจำแนกตามปัจจัยทางด้านการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานนั้นปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้ที่ เป็นและผู้ที่มีได้ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นัยสำคัญไคสแควร์ = 0.45793) ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 12

จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะพบว่าปัจจัยทางด้านเพศ, อายุ, การศึกษา, รายได้ และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่องก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมการทำเรื่องเพียงเล็กน้อยมาก

จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้ไม่ตรงกับผลการวิจัยของสายทิพย์ สุกดิพันธ์¹ ซึ่งพบว่ามีความแตกต่างระหว่างเพศและชั้นเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ในการมีความไว้วางใจทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การมีปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้และการ เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรื่อง ของกรรมการทำเรื่องมีความสัมพันธ์กับระดับความไว้วางใจทางการเมืองในระดับต่ำจนไม่มีความหมายในเชิงสถิติเลยนั้น น่าจะมีสาเหตุจากหลายประการด้วยกันคือ ประการแรก กรรมการทำเรื่องเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจซึ่งมีรายได้

¹ สายทิพย์ สุกดิพันธ์, "การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย...", หน้า 105-106

ค่อนข้างสูงและได้รับสวัสดิการค่อนข้างดี ภาวะความเดือดร้อนในการครองชีพสูงจึงน่าจะมึ้น้อย นอกจากนี้การเคลื่อนไหวเรียกร้องเพิ่มจำนวนเงินเดือนและสวัสดิภาพก็มักจะได้รับคำตอบสนองจากฝ่ายบริหารเสมอมา ดังนั้นความไม่พอใจที่จะมีต่อรัฐบาลจึงมีน้อย ประการที่สอง บรรยากาศของสภาพการเมืองทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแข่งขันกันระหว่างอุดมการณ์มาร์กซิสต์กับประชาธิปไตย ได้จางหายไปเกือบหมดสิ้น หลังจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เป็นต้นมา ซึ่งน่าจะทำให้ความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบบการเมืองปัจจุบันจางหายไปด้วยเช่นกัน ประการที่สาม ความชอบธรรมของผู้นำการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันคงไม่ขัดต่อความรู้สึกของกรรมกรการทำเรือ เช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไปซึ่งยังนิยมในความดีของนายกรัฐมนตรีอยู่มาก และประการสุดท้าย อิทธิพลของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ซึ่งยังคงมีลักษณะอำนาจนิยมอยู่มากคงจะมีส่วนครอบงำกรรมกรการทำเรือ (ซึ่งเป็นเพียงชนกลุ่มหนึ่งในสังคม) ไว้พอสมควร จึงทำให้การยอมรับในอำนาจ กฎเกณฑ์ และบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล เป็นไปโดยง่าย

จากสาเหตุต่างๆ ที่กล่าวแล้วนี้น่าจะสรุปได้ว่า การที่ปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการทำเรือไม่มีผลต่อระดับความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมกรการทำเรื่อนั้น เป็นเพราะบรรยากาศสภาพแวดล้อมทางการเมืองและ เศรษฐกิจโดยทั่วไปไม่สร้างภาวะความเดือดร้อนแก่กรรมกรการทำเรือเท่าใดนัก และนอกจากนี้วัฒนธรรมทางการเมืองก็คงจะมีส่วนในการทำให้กรรมกรการทำเรือยอมรับในอำนาจ กฎเกณฑ์และตัวบุคคลของคณะรัฐบาลได้ง่ายด้วย

ตารางที่ 12

ความไว้วางใจทางการเมือง จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และ
การเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน

	จำแนกตาม	ต่ำ	กลาง	สูง	ร้อยละ
<u>เพศ</u> (นัยสำคัญไคสแควร์ 0.35417)					
1)	ชาย	1.6	81.3	17.1	82.0
2)	หญิง	1.9	77.8	20.4	18.0
<u>อายุ</u> (แกมม่า 0.08239)					
1)	20-30 ปี	1.5	86.2	12.3	21.7
2)	31-40 ปี	2.2	76.8	21.0	46.0
3)	41-50 ปี	1.4	85.5	13.0	23.0
4)	51-60 ปี	0.0	75.0	25.0	9.3
<u>การศึกษา</u> (แกมม่า -0.21997)					
1)	ต่ำกว่า ป.4	0.0	54.5	45.5	3.7
2)	ป.4-ป.7	0.8	79.5	19.7	40.7
3)	ม.ศ.1-ม.ศ.3	1.4	86.3	12.3	24.3
4)	ม.ศ.4-ม.ศ.6	1.4	82.4	16.2	24.7
5)	อนุปริญญาขึ้นไป	10.0	75.0	15.0	6.7
<u>รายได้</u> (แกมม่า 0.02787)					
1)	3,000-5,000 บาท	2.1	80.4	17.5	47.7
2)	5,001-7,000 บาท	1.9	79.4	18.7	35.7
3)	7,001-9,000 บาท	0.0	87.8	12.2	13.7
4)	9,001 บาทขึ้นไป	0.0	66.7	33.3	3.0
<u>การเป็นสมาชิกสหภาพ</u> (นัยสำคัญไคสแควร์ = 0.45793)					
1)	สังกัด	1.7	81.4	16.9	80.7
2)	ไม่สังกัด	1.7	77.6	20.7	19.3
รวม	จำนวน	5	242	53	300
	ร้อยละ	1.7	80.6	17.7	100

ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือ

จากการศึกษาของ Verba และ Nie พบว่า บุคคลที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่มากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ¹ และ Milbrath ก็ได้พบว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงบวก ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงก็จะ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอีกสิ่งหนึ่งด้วย²

จากการวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือผลปรากฏว่า ความรู้สึกมี ประสิทธิภาพทางการเมืองมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรืออย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีผลเลย กล่าวคือ ทั้งผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ, ปานกลาง, และสูง เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่ค่อนข้างมากและใกล้เคียงกันอย่างยิ่ง คือร้อยละ 65.7, 75.0, และ 63.8 ตามลำดับ (แกมม่า 0.18062) ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 13

ตารางที่ 13

แสดงความสัมพันธ์ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประสิทธิภาพทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	ต่ำ	กลาง	สูง	
ต่ำ	66.7	33.3	0.0	100
กลาง	75.0	24.6	0.4	100
สูง	63.8	36.2	0.0	100
รวม	68.5	31.1	0.4	100

แกมม่า 0.18062

¹ Sidney Verba and Norman H. Nie, Participation in America : Political Democracy and Social Equality (New York : Harper & Row, 1972), p. 67.

² Lester W. Milbrath and M.L. Goel, Political Participation (Chicago : Rand McNally, 1977), p.59.

เมื่อได้ทำการพิจารณาถึงพฤติกรรม การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยจำแนกตามระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ผลปรากฏดังนี้

1) การประท้วง

การเข้ามีส่วนร่วมในการประท้วงของกรรมกรการทำเรื่อนั้น เมื่อจำแนกตามระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองปรากฏว่าพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำเข้ามีส่วนร่วมมากที่สุด กล่าวคือมีจำนวนถึงร้อยละ 44.4 เข้าร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 22.3 เข้าร่วมในระดับสูง รองลงมาคือพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง ซึ่งเข้าร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 46.8 และร่วมในระดับสูงร้อยละ 10.6 พวกที่เข้ามีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ พวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลาง ซึ่งเข้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำถึงร้อยละ 65.2 (แกมมา 0.20028)

2. การมีบทบาทในชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีผลต่อพฤติกรรม การเข้ามีส่วนร่วมในการมีบทบาทในชุมชนของกรรมกรการทำเรือเพียงเล็กน้อย ทุกระดับความรู้สึกเข้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำ เป็นส่วนใหญ่ และมีอัตราใกล้เคียงกันมาก จะเห็นได้ว่าพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ, กลาง, และสูงเข้ามีส่วนร่วมระดับต่ำร้อยละ 66.7, 80.3, และ 72.3 ตามลำดับ (แกมมา 0.11509)

3. การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

ในการเข้ามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองของกรรมกรการทำเรื่อนั้น พบว่า ทุกระดับความรู้สึกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมชนิดนี้น้อยมาก และอยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ พวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำทั้งหมด (100%) เข้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำ พวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลางและสูงเข้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำร้อยละ 91.8 และ 93.6 ตามลำดับ (แกมมา 0.00730)

4. การสื่อข่าวสารทางการเมือง

ผลการวิจัยปรากฏอย่างชัดเจนว่า กรรมการการทำเรื่องที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมในการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำกว่า จะเห็นได้ว่าพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง เข้ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางถึงร้อยละ 46.8 ในขณะที่พวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองปานกลางและต่ำ เข้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำร้อยละ 71.3 และ 88.9 ตามลำดับ (แกมม่า 0.39688)

5. การเลือกตั้ง

การเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งของกรรมการทำเรื่องนั้น ปรากฏว่าทุกระดับความรู้สึกให้ความสนใจต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชนิดนี้ค่อนข้างมากและมีอัตราที่ใกล้เคียงกันมากด้วย พวกที่มีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมมากที่สุดคือพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองปานกลาง ซึ่งเข้ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางถึงร้อยละ 38.5 และในระดับสูงร้อยละ 34.4 รองลงมาคือพวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพสูง ซึ่งเข้ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 46.8 และในระดับสูงร้อยละ 25.8 พวกสุดท้าย คือ พวกที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพต่ำ ซึ่งเข้ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 33.3 และในระดับสูงร้อยละ 33.4 ตามลำดับ (แกมม่า 0.07414)

ผลการวิจัยที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าโดยทั่วไปแล้วระดับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการทำเรื่องมีความสัมพันธ์กับอัตราการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆน้อยมากจนไม่มีความหมายในเชิงสถิติ ยกเว้นเฉพาะการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองและการประท้วง เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำและต่ำตามลำดับ (แกมม่า 0.39688 และ 0.20028) ลักษณะดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Verba และ Nie ซึ่งพบว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำดังที่กล่าวแล้วในตอนต้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำจะมีส่วนร่วมในการประท้วงสูงกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง

ปานกลางและสูงอย่างชัดเจน ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ค่อนข้างประหลาดและยากใน
การทำความเข้าใจอย่างยิ่ง อาจเป็นไปได้ว่าลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะเฉพาะ
ของกรรมกรการทำเรือเอง กล่าวคือ ไม่เหมือนกับกลุ่มชนอื่น ๆ ในโลก อย่างไรก็ตาม
ก็ตาม น่าที่จะมีผู้ทำการวิจัยซ้ำอีกครั้งหนึ่งเพื่อตรวจสอบดูว่ากรรมกรการทำเรือมีลักษณะ
ดังกล่าวจริงหรือไม่และถ้าเป็นเช่นนั้นจริงแล้วมีสาเหตุจากอะไร ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจ
อันจะเป็นประโยชน์ต่อการก้าวหน้าทางการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 14

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความประสิทธิภาพทางการเมืองกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประสิทธิภาพทางการเมือง	การประท้วง			รวม	การชุมนุมชน		รวม	การเกี่ยวข้องกับพรรค			รวม	การสื่อสารข่าวสารทางการเมือง			รวม	การเลือกตั้ง			รวม
	ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง	
ต่ำ	33.3	44.4	22.3	100	66.7	0.0	100	100.0	0.0	0.0	100	88.9	11.1	0.0	100	33.3	33.3	33.4	100
กลาง	65.2	27.0	7.8	100	80.9	2.9	100	91.8	7.4	0.8	100	71.3	28.3	0.4	100	27.1	38.5	34.4	100
สูง	42.6	46.8	10.6	100	72.8	4.3	100	93.6	4.3	2.1	100	53.2	46.8	0.0	100	27.7	46.8	25.8	100
	แกมม่า = 0.20028				แกมม่า = 0.1509			แกมม่า = 0.00730				แกมม่า = 0.39688				แกมม่า = 0.07414			

ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือ

จากการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านได้ข้อสรุปว่า บุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ได้ตั้งสมมุติฐาน (ซึ่งยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน) ไว้ว่าบุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ แต่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการประท้วงต่อต้านระบบ ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำมักมีแนวโน้มว่าจะถอนตัวออกจากระบบการเมือง ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงและมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้น และสุดท้ายคือ ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูง แต่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะสนับสนุนกิจกรรมของรัฐ¹

จากการวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับพฤติกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรือ มีลักษณะแตกต่างกันไปในทางตรงกันข้ามกับผลการค้นพบของนักวิชาการชาวตะวันตกที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ กรรมกรการทำเรือที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า พวกที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลางและสูง จะเห็นได้ว่าพวกที่มีความไว้วางใจต่ำเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลางถึงร้อยละ 80.0 ในขณะที่ร้อยละ 71.9 และ 83.0 ของพวกที่มีความไว้วางใจทางการเมืองปานกลางและสูงตามลำดับ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ (แกมมา - 0.40326) ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 15

¹ Milbrath, Political Participation, p.69.

ตารางที่ 15

แสดงความสัมพันธ์ของความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความไว้วางใจทางการเมือง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง			รวม
	ต่ำ	กลาง	สูง	
ต่ำ	20.0	80.0	0.0	100
กลาง	71.9	27.7	0.4	100
สูง	83.0	17.0	0.0	100
รวม	58.30	41.57	0.13	100

แกมมา -0.4326

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความสัมพันธ์ในเชิงลบ ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือ จำเป็นที่จะต้องค้นหาลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบของกรรมการท่าเรือว่ามีลักษณะอย่างไร ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะดังนี้

1) การประท้วง

เมื่อทำการจำแนกตามระดับความไว้วางใจทางการเมือง ปรากฏว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำเข้ามีส่วนร่วมในการประท้วงมากที่สุด กล่าวคือมีจำนวนถึงร้อยละ 80.0 ที่เข้ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางและร้อยละ 20.0 เข้ามีส่วนร่วมในระดับสูง รองลงมาคือผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลางและระดับสูง ซึ่งเข้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำร้อยละ 59.5 และ 69.8 ตามลำดับ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าระดับความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมการท่าเรือมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการประท้วงพอสมควร (แกมมา 0.40548)

2) การมีบทบาทในชุมชน

ผลการวิจัยปรากฏว่าระดับความไว้วางใจทางการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการมีบทบาทในชุมชนเพียงเล็กน้อย (แกมม่า 0.17547) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับต่ำ ยังคงมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดจะเห็นได้ว่ามีจำนวนถึงร้อยละ 40 ที่เข้ามามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ที่มีความไว้วางใจระดับปานกลางและสูง เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำถึงร้อยละ 78.1 และ 83.0 ตามลำดับ

3) การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

เมื่อพิจารณาตามระดับความไว้วางใจทางการเมือง ผลปรากฏว่า พรรคการเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจในระดับอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม อัตราความแตกต่างยังคงอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันมาก จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ กลาง และสูง เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำร้อยละ 60.0, 78.1 และ 83.0 ตามลำดับ (แกมม่า 0.10152)

4) การสื่อข่าวสารทางการเมือง

ผลการวิจัยปรากฏชัดเจนนว่า พรรคการเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด กล่าวคือ จำนวนทั้งหมด (100%) เข้ามามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ที่มีความไว้วางใจในระดับปานกลางและสูง เข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำถึงร้อยละ 69.4 และ 73.6 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการสื่อข่าวทางการเมืองของพรรคการเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน (แกมม่า 0.45079)

5) การเลือกตั้ง

เมื่อจำแนกตามระดับความไว้วางใจทางการเมือง ปรากฏว่าพรรคการเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งไม่ต่างกันเท่าใดนักและพบว่าทุกระดับความไว้วางใจให้ความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งค่อนข้างสูง จะเห็นว่าผู้ที่มีความไว้วางใจสูง เข้ามามีส่วนร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 45.3 และระดับสูงร้อยละ 37.7 ผู้ที่มีความ

ไว้วางใจต่ำ เขามีส่วนร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 60.0 และระดับสูงร้อยละ 20.0 และผู้ที่มีความไว้วางใจปานกลาง เขามีส่วนร่วมในระดับปานกลางร้อยละ 38.0 และระดับสูงร้อยละ 32.2 ตามลำดับ (แกมมา 0.18062) ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 16

จะเห็นว่าผลการวิจัยดังกล่าวนี้ นอกจากจะไม่ตรงกับผลการศึกษาของ นักวิชาการตะวันตกซึ่งพบว่า ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำจะ เขามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแล้ว ยังมีลักษณะที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของ Milbrath ดังที่กล่าวแล้วอีกด้วย กล่าวคือ Milbrath กล่าวว่า ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ และมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีแนวโน้มที่จะผลจากระบบการเมือง และผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำแต่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง จะ เขามีส่วนร่วมในรูปแบบการประท้วงต่อต้านระบบ ซึ่งหากพิจารณาตามสมมุติฐานดังกล่าวนี้ จะ เห็นว่ามีเพียงการมีส่วนร่วมในรูปแบบประท้วงและการสื่อสารทางการเมืองเท่านั้น ที่มีแนวโน้มว่าจะสอดคล้องกับสมมุติฐานดังกล่าว แต่การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ คือ การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง และการเลือกตั้ง มีลักษณะตรงข้ามกับสมมุติฐานของ Milbrath โดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เพราะกิจกรรมทั้งสามนี้เป็นกิจกรรม ที่ต้องการความไว้วางใจทางการเมืองสูง (ตามความเห็นของ Milbrath) แต่ปรากฏว่า กรรมกรการทำเรือที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ เขามีส่วนร่วมมากกว่า ผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลางและสูง ซึ่งหากมองในทัศนะของ Milbrath แล้วไม่น่าจะเป็นไปได้เลย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ยากในการอธิบายอย่างยิ่ง เนื่องจากมีลักษณะกลับด้าน กับผลการวิจัยอื่น ๆ อย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม อาจเป็นไปได้ว่า การออกแบบสอบถาม ในการวิจัยนั้น กรรมกรการทำเรือมิได้ตอบตามความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งนี้เพราะคำถามต่าง ๆ อาจสร้างความกังวลใจ เรื่องความปลอดภัยของกรรมกรการทำเรือก็เป็นได้ ดังนั้นจึงน่า จะมีผู้ทำการศึกษาวิจัยซ้ำดูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความไว้วางใจ	การประท้วง			รวม	การมีบทบาทในชุมชน			รวม	การเกี่ยวข้องกับพรรค			รวม	การสื่อข่าวสาร			รวม	การเลือกตั้ง			รวม
	ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง		ต่ำ	กลาง	สูง	
	ต่ำ	20.0	60.0	20.0	100	60.0	40.0	0.0	100	80.0	20.0	0.0	100	0.0	100.0	0.0	100	20.0	60.0	20.0
กลาง	59.5	32.2	8.3	100	78.1	19.0	2.9	100	91.7	7.4	0.9	100	69.4	30.2	0.4	100	29.8	38.0	32.2	100
สูง	69.8	20.8	9.4	100	83.0	13.2	3.8	100	96.2	1.9	1.9	100	73.6	26.4	0.0	100	17.0	45.3	37.7	100
	แกมม่า = 0.40548				แกมม่า = 0.17547				แกมม่า = 0.10152				แกมม่า = 0.45079				แกมม่า = 0.18062			

สรุปท้ายบท

ผลการวิจัยความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการท่าเรือ ปรากฏว่าโดยส่วนใหญ่แล้วกรรมการท่าเรือมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 81.3) ผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ มีเพียงร้อยละ 3.0 เท่านั้น เมื่อทำการจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่าเรือ ปรากฏว่า ไม่มีปัจจัยใดเลยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการท่าเรืออย่างมีความหมายในเชิงสถิติ ทั้งนี้ น่าจะเป็น เพราะอิทธิพลของลักษณะการเมืองการปกครองของไทยในอดีต (จนกระทั่งถึงปัจจุบัน) ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและการเรียนรู้ทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดพรรคการเมืองใหญ่ที่มีรากฐานแผ่ถึงชุมชนต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นช่องทางและให้การศึกษาอบรมทางการเมือง นอกจากนี้สถานการณ์ทางการเมืองและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจก็น่าจะมีอิทธิพลอยู่ด้วย กล่าวคือ สถานการณ์ทางการเมืองของไทยมีความไม่แน่นอนสูงและกองทัพยังคงมีอิทธิพลต่อลักษณะดังกล่าวนี้พอสมควร และเมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ จะเห็นว่าปัจจุบันมีแนวโน้มว่าค่าครองชีพจะสูงขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นภาวะที่น่าหนักใจพอสมควรเช่นกัน ซึ่งจากสาเหตุทั้ง 3 ประการนี้ คงจะทำให้ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองของกรรมการท่าเรือไม่เป็นไปตามศักยภาพของปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่าเรือตามที่ควรจะเป็น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความไว้วางใจทางการเมือง ผลการวิจัยปรากฏว่า กรรมการท่าเรือส่วนมากมีความไว้วางใจทางการเมืองในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.7) มีความไว้วางใจในระดับต่ำเพียงร้อยละ 1.7 เท่านั้น เมื่อพิจารณาตามปัจจัยทางด้านเพศ อายุ การศึกษา รายได้ และการเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการท่าเรือ ปรากฏว่าทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมการท่าเรื่อน้อยมาก

จนไม่มีความหมายในเชิงสถิติ ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเป็นมิตรระหว่างรัฐบาลกับกรรมการท่าเรือมากขึ้น และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันคงยังไม่ถึงกับมีบีบคั้นภาวะความเป็นอยู่ของกรรมการท่าเรือมากนัก นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมก็คงจะมีอิทธิพลต่อลักษณะดังกล่าวนี้พอสมควร

ส่วนทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าโดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำจนไม่มีความหมายในเชิงสถิติ เมื่อพิจารณาทีละรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การสื่อข่าวสารทางการเมือง และการเลือกตั้ง ผลปรากฏว่า ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการท่าเรือในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เพียงเล็กน้อยจนไม่มีความหมายในเชิงสถิติ ยกเว้นเฉพาะการมีส่วนร่วมในรูปแบบการสื่อข่าวสารทางการเมืองและการประท้วงเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองค่อนข้างชัดเจนแต่ยังคงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเช่นกัน (แกมมา 0.39688 และ 0.20028 ตามลำดับ) ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามแนวความคิดและผลงานการวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตก เช่น Milbrath และ Dahl ซึ่งพบว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงตามไปด้วย นอกจากนี้ที่น่าประหลาดอีกประการหนึ่งก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมในการประท้วงมีลักษณะเป็นไปในเชิงลบ (Negative) กล่าวคือผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำกลับมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมในการประท้วงมากกว่าผู้ที่มีความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองสูง ซึ่งตรงข้ามกับผลการศึกษานักวิชาการโดยทั่วไปอย่างมาก นับว่าเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดและอธิบายได้ยากอย่างยิ่ง ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้น่าจะมีผู้ทดสอบซ้ำดูอีกครั้งหนึ่งว่ามีลักษณะดังกล่าวจริงหรือไม่ เพื่อหาข้อสรุปและการอธิบายที่ชัดเจนต่อไป

สำหรับทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรการทำเรื่อนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าทั้งสองปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (แกมม่า -0.40326) แต่เป็นไปในลักษณะเชิงลบ (Negative) กล่าวคือผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูง ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ขัดกับแนวความคิดและผลการวิจัยของนักวิชาการโดยทั่วไป เช่นกัน เมื่อทำการจำแนกตามรูปแบบของการมีส่วนร่วม คือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การสื่อสารทางการเมือง และการเลือกตั้ง ผลปรากฏว่า การมีส่วนร่วมในการประท้วงและการสื่อสารทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองของกรรมกรการทำเรื่อในระดับปานกลาง (แกมม่า -0.40548 และ -0.45079 ตามลำดับ) ซึ่งก็เป็นไปในลักษณะเชิงลบเช่นกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ นั้น ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับความไว้วางใจทางการเมืองเพียงเล็กน้อยจนไม่มีความหมายในเชิงสถิติ จะเห็นว่าผลการวิจัยมีลักษณะแปลกออกไปจากผลงานการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปอย่างยิ่ง ซึ่งยังคงไม่อาจด่วนสรุปได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด เพราะเป็นปรากฏการณ์ที่ใหม่อย่างมาก หากสรุปเร็วเกินไปอาจผิดพลาดได้ ดังนั้น สิ่งที่ควรคือ น่าที่จะมีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปที่แน่นอนต่อไป